

■ Orijinal Makale / Original Article ■

Tarihi Bir Yolculuk: Nejdet Köktürk'ün Serbest Zaman Alanında Gerçekleştirdiği Araştırmaların İncelenmesi

A Historical Journey: Nejdet Köktürk's Research in The Field of Leisure

Erdoğan EKİNCİ[⊛]ABCDE

Artvin Çoruh Üniversitesi, Arhavi Meslek Yüksekokulu, Spor Yönetimi Programı

<https://orcid.org/0000-0002-6816-9393>

*A Çalışma Deseni (Study Design)- B Verilerin Toplanması (Data Collection)- C Veri Analizi (Statistical Analysis)-
D Makalenin Hazırlanması (Manuscript Preparation)-E Maddi İmkânların Sağlanması (Funds Collection)*

[⊛]Sorumlu Yazar, Corresponding Author: Erdoğan EKİNCİ, erdoganekinci@artvin.edu.tr

Çıkar Çatışması, Yok – Conflict of Interest, No, Etik Kurul Raporu veya Kurum İzin Bilgisi- Ethical Board Report or Institutional Approval,
Var/Yes

Özet

Bu araştırma, Nejdet Köktürk'ün serbest zaman kavramına yönelik gerçekleştirdiği araştırmaların içerik analizi yöntemiyle incelenmesini amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Köktürk'ün 1946-1947 yılları arasında yayımladığı makaleler ele alınarak, bu yazılarda öne çıkan temalar ve kavramsal yapılar analiz edilmiştir. Araştırmada, Köktürk'ün Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa ve Japonya gibi farklı ülkelerdeki serbest zaman uygulamalarını karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelediği ve her ülkenin sosyo-ekonomik yapısına uygun çözümler geliştirdiği tespit edilmiş, Serbest zamanın bireylerin zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkileri ile toplumsal refah ve kalkınma açısından taşıdığı öneme değinilmiştir. İçerik analizi bulguları, serbest zaman düzenlemelerinin çalışma süreleri, dini ve kültürel etkiler, ekonomik koşullar ve sosyal reformlar gibi çeşitli faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Özellikle sanayileşen toplumlarda artan serbest zaman ihtiyacına yönelik sosyal reformların, çalışan refahını artırma üzerindeki etkileri vurgulanmıştır. Sonuç olarak, serbest zamanın bireylerin zihinsel ve fiziksel sağlığını korumasının yanı sıra toplumsal kalkınma ve sosyal uyum açısından da kritik bir role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın, serbest zaman kavramının tarihsel gelişimine ışık tutarak günümüz uygulamalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Serbest zaman, Nejdet Köktürk, serbest zaman tarihi*

Abstract

This study aims to analyze Nejdet Köktürk's research on the concept of leisure through the method of content analysis. The articles published by Köktürk between 1946 and 1947 were examined, and the prominent themes and conceptual frameworks in these writings were analyzed. It was found that Köktürk adopted a comparative approach in his examination of leisure practices in various countries such as the United States, the United Kingdom, France, and Japan, and developed solutions suited to the socio-economic structures of each country. The study highlighted the effects of leisure on individuals' mental, physical, and social development, as well as its significance for social welfare and development. The findings of the content analysis indicate that leisure arrangements are influenced by factors such as working hours, religious and cultural influences, economic conditions, and social reforms. Social reforms aimed at addressing the increasing need for leisure in industrialized societies, in particular, were emphasized for their positive impact on worker welfare. In conclusion, leisure plays a critical role not only in preserving individuals' mental and physical health but also in contributing to social development and cohesion. This research is expected to shed light on the historical development of the concept of leisure and offer insights into contemporary practices.

Key Words: *Leisure, Nejdet Köktürk, leisure history*

Extended Summary

Introduction and Aim: Leisure is a period that individuals can spend entirely according to their preferences and choices, outside of work, education, and other obligatory activities. This time offers individuals opportunities for physical and mental rest, socialization, engaging in hobbies, and personal development (Wearing, 1995). Throughout history, the definition, scope, and significance of leisure have varied across different cultures and societies. The Industrial Revolution, with the extension of working hours and changing living conditions, further emphasized the importance of leisure (Caruso, 2018).

From the earliest civilizations of the East and West until the 19th century, leisure was experienced only by a small and privileged segment of society (Crăciun & Lipan, 2020). However, the collapse of feudalism, advancements in science and technology, the spread of naturalistic education, and the emergence of new communication tools contributed to the wider dissemination of leisure activities across broader populations (Woody, 1957). This transformation played a critical role in making leisure accessible to wider segments of society, rather than being exclusive to elites. The first scientific studies on leisure began in Western Europe and North America in the late 19th and early 20th centuries. The separation of work and leisure became an important concept with industrialization and urbanization. Topics such as the regulation of working hours and how the working class utilized their leisure attracted the attention of social scientists (Hatcher, 1998). Early systematic scientific studies in this area were closely related to disciplines such as sociology and economics. Thorstein Veblen's 1899 publication, *The Theory of the Leisure Class*, is one of the pioneering works examining the relationship between leisure and social classes. In this work, Veblen explored how the upper classes used their leisure through "conspicuous consumption" (Rojek, 1995). From the 1920s onward, sociologists began conducting empirical research on leisure, with a focus on treating leisure as a social phenomenon rather than a moral issue (Zuzanek, 1991). Especially during the 1920s and 1930s in the United States, social scientists and psychologists examined the impact of leisure activities on individuals' quality of life, well-being, and social interactions (Ainsworth et al., 2007). Sociologists of the Chicago School made significant contributions to studying the effects of urbanization on leisure activities (Owens, 2012). Thus, the first scientific studies on leisure began in the late 19th and early 20th centuries in the West and developed as an interdisciplinary field. In Turkey, scientific studies on leisure began earlier than expected during the early years of the Republic. The participation of Vildan Aşır Savaşır in the 1936 II International World Leisure and Recreation Congress in Hamburg, Germany, increased interest in this field (Bericht, 1936). Additionally, Turkey's representation at the Work and Joy Congress held in Rome, Italy, in 1938 demonstrates how early this interest began (Republic of Turkey Presidential Archives, 1938). The journal *Çalışma (Work)*, published by the Ministry of Labor between 1945-1949, is one of the significant publications on leisure in Turkey (Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı, 2023). The journal was published with the aim of protecting workers' rights and contributing to the development of society, not only announcing legal regulations but also aiming to improve working life (Irmak, 1945). The article "The Issue of Best Utilizing Workers' Leisure" by Sait Kandan, published in the May 1946 issue, is recorded as the first article written on leisure in Turkey. Prof. Dr. Nermin Abadan's 1961 study titled "University Students' Leisure Activities" is considered the first research book on leisure in Turkey (And, 1972). Furthermore, the study conducted by the Higher Education Credit and Hostels Institution in 1967, titled "Evaluation of the Leisure of Students Residing in the Institution's Dormitories," is another important research in the field (Higher Education Credit and Hostels Institution, 1967). In addition, the "Leisure Evaluation Seminar" organized by the Public Health Education Committee in 1964 was the first scientific meeting on leisure in Turkey (Tezcan, 1977). In this context, Nejdet Köktürk holds an important place in the early stages of leisure studies in Turkey. Köktürk's education abroad and his international experience during his diplomatic duties in Berlin and Frankfurt provided him with a broad perspective on leisure studies. His identity as an economist and broad vision allowed him to make significant contributions to examining the socio-economic dimensions of leisure. Looking at Köktürk's life, he was born on May 15, 1914, in Istanbul to his father, officer M. Akif Köktürk, and his mother, housewife Bahtiyeye Köktürk. He started his education in 1925, completing primary school and then secondary school in 1928, and graduated from Ankara Gazi Muallim Mektebi in 1935. In 1936, he went to Germany and studied German under Prof. Dr. W. Bolland at the German Institute for Foreigners. In 1937, he enrolled in the Faculty of Economics at Berlin University, earning the title of Economist in 1941. Returning to Turkey due to his father's death, Köktürk later went back to Germany in 1942 and completed his doctoral thesis at Berlin Friedrich Wilhelm University in 1943 (Köktürk, 1943). Throughout his career, Köktürk served in various diplomatic positions. Between 1933-1935, he worked in the Prime Minister's Office in Ankara, from 1937-1941, he served as a secretary at Turkey's Berlin Consulate, and from 1942-1951, he worked as a Trade Attaché in Berlin, followed by a role at the Frankfurt Consulate (TBMM Records, 1951). This research aims to examine Nejdet Köktürk's

articles on leisure through content analysis, identifying prominent themes related to the organization of leisure. Additionally, it seeks to analyze how the fundamental concepts in these articles are structured, thus evaluating the place of leisure in the literature. Ultimately, Köktürk's work provides a comprehensive examination of leisure studies, highlighting various perspectives and social dimensions of the concept.

Material & Method: In this study, data was collected using document analysis, one of the qualitative research methods. Document analysis stands out as a fundamental data collection technique in qualitative research, alongside methods such as interviews and observations. This method provides significant contributions to researchers by helping them construct meaning, resolve uncertainties, and gain deep insights related to the research question (Merriam, 2018). In the scope of this research, Nejdet Köktürk's articles were examined through the content analysis method. Content analysis offers a powerful tool to explore main themes, sub-themes, and conceptual structures within texts. It allows for the presentation of complex ideas in a clearer and more understandable manner. During the analysis process, recurring patterns, key concepts, and themes are systematically addressed and scrutinized (Krippendorff, 2018). Content analysis is employed to gather similar data around certain concepts and themes, to organize and interpret the data in a way that is comprehensible to the reader (Yıldırım & Şimşek, 2018). In this regard, the study aims to conduct an in-depth examination of the concept of leisure in Nejdet Köktürk's articles and systematically analyze how this concept is structured.

Result and Discussion: This study aims to examine Nejdet Köktürk's articles on the topic of leisure using content analysis, a qualitative research method, to identify key themes related to leisure regulations. Köktürk's work emphasizes that the concept of leisure is not merely a period of personal rest but also a process that supports mental, physical, and social development. With the rapid acceleration of industrialization and modernization from the mid-1940s onwards, the increasing need for leisure has made this field a significant topic of research in the social sciences. Köktürk's studies, which analyze leisure practices in various countries, show that these regulations are closely linked to the cultural, economic, and social structures of each nation. In the United States, leisure activities supported by education and personal development have contributed to both individual and societal progress. In Japan, despite long working hours, sports, music, and cultural activities have been found to strengthen social cohesion. The leisure practices in the United Kingdom and France, on the other hand, differ in terms of religious and social reforms. Köktürk's analyses reveal that an eight-hour workday and weekly leisure arrangements play a crucial role in helping workers balance their social and work lives. Additionally, the importance of leisure activities for the physical and mental development of young people is highlighted. These activities not only mitigate the negative effects of industrialization but also play a key role in promoting social harmony and enhancing societal welfare. In conclusion, Nejdet Köktürk's work on leisure provides valuable insights into the historical development of this field and offers significant contributions to contemporary social policies. It emphasizes that leisure is not only beneficial for individual health but also serves as an important tool for fostering social cohesion and promoting societal development.

1. GİRİŞ

Serbest zaman, bireyin iş, eğitim ve diğer zorunlu faaliyetler dışında, tamamen kendi isteğine ve tercihlerine göre değerlendirebildiği bir süreçtir. Bu süreç, bireylere fiziksel ve zihinsel dinlenme, sosyalleşme, hobilerle uğraşma ve kişisel gelişim fırsatları sunar (Wearing, 1995). Tarih boyunca farklı kültürlerde ve toplumlarda serbest zamanın tanımı, kapsamı ve önemi değişiklik göstermiştir. Sanayi Devrimi ile çalışma saatlerinin uzaması ve yaşam koşullarının değişmesi, serbest zamanın önemini daha da artırmıştır (Caruso, 2018). Doğu ve Batı'nın en eski medeniyetlerinden 19. yüzyıla kadar, serbest zaman, yalnızca toplumun küçük ve ayrıcalıklı bir kesimi tarafından deneyimlenmiştir (Crăciun & Lipan, 2020). Ancak, feodalizmin çöküşü, bilim ve teknolojinin gelişimi, natüralist eğitim anlayışının yaygınlaşması ve yeni iletişim araçlarının ortaya çıkışı, serbest zaman faaliyetlerinin daha geniş kitlelere yayılmasına katkı sağlamıştır (Woody, 1957). Bu değişim, serbest zamanın sadece elit kesimlere özgü olmaktan çıkarak toplumun daha geniş kesimlerine yayılmasında kritik bir rol oynamıştır. Serbest zaman alanındaki ilk bilimsel araştırmalar, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da yapılmaya başlanmıştır. Endüstrileşme ve kentleşme ile birlikte iş ve serbest zamanın birbirinden ayrılması fikri önem kazanmıştır. Çalışma sürelerinin düzenlenmesi ve işçi sınıfının serbest zamanlarını nasıl değerlendirdiği gibi konular sosyal bilimcilerin ilgisini çekmiştir (Hatcher, 1998). Bu alandaki ilk sistematik bilimsel çalışmalar, sosyoloji ve ekonomi gibi disiplinlerle yakından ilişkilidir. Özellikle Thorstein Veblen'in 1899'da yayımlanan *The Theory of the Leisure Class* (Aylak Sınıfın Teorisi) adlı eseri, serbest zamanın toplumsal sınıflarla ilişkisini inceleyen öncü çalışmalardan biridir. Veblen, bu eserinde, üst sınıfların "gösterişli tüketim" yoluyla serbest zamanlarını nasıl kullandıklarını ele almıştır

(Rojek, 1995). 1920'lerden itibaren sosyologlar, serbest zamanla ilgili ampirik araştırmalar yapmaya başlamış ve serbest zamanın ahlaki bir mesele olmaktan çok sosyal bir olgu olarak ele alınması ön plana çıkmıştır (Zuzanek, 1991). Özellikle 1920'ler ve 1930'larda Amerika'da sosyal bilimciler ve psikologlar, serbest zaman faaliyetlerinin bireylerin yaşam kalitesi, refahı ve sosyal etkileşimleri üzerindeki etkilerini incelemişlerdir (Ainsworth vd., 2007). Chicago Okulu'na mensup sosyologlar da kentleşmenin serbest zaman faaliyetlerine etkisi üzerine önemli katkılar sağlamışlardır (Owens, 2012). Böylece, serbest zaman üzerine yapılan ilk bilimsel çalışmalar 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Batı'da başlamış ve disiplinler arası bir alan olarak gelişim göstermiştir.

Türkiye'de serbest zaman alanındaki bilimsel çalışmalar ise Cumhuriyet'in ilk yıllarında beklenenden daha erken başlamıştır. 1936'da Almanya'nın Hamburg şehrinde düzenlenen II. Uluslararası Dünya Serbest Zaman ve Rekreasyon Kongresi'ne Türkiye'den Vildan Aşır Savaşır'ın katılması, bu alandaki ilgiyi artırmıştır (Bericht, 1936). Ayrıca, 1938'de İtalya'nın Roma şehrinde gerçekleştirilen İş ve Sevinç Kongresi'ne Türkiye'nin temsilci göndermesi, bu konudaki ilginin ne kadar erken dönemde başladığını göstermektedir (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi, 1938). Çalışma Bakanlığı tarafından 1945-1949 yılları arasında yayımlanan Çalışma dergisi, serbest zaman konusundaki önemli yayınlardan biridir (Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı, 2023). Dergi, çalışanların haklarını koruma ve toplumun kalkınmasına katkıda bulunma amacıyla yayımlanmış olup, sadece yasal düzenlemeleri duyurmakla kalmamış, aynı zamanda çalışma hayatını iyileştirmeyi amaçlamıştır (Irmak, 1945). 1946 yılında derginin Mayıs sayısında yayımlanan Sait Kandan'ın "İşçilerin Boş Zamanlarını En İyi Kullanmaları Meselesi" başlıklı makalesi, Türkiye'de serbest zaman üzerine yazılan ilk makale olarak kayıtlara geçmiştir. Prof. Dr. Nermin Abadan'ın 1961 yılında gerçekleştirdiği "Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri" başlıklı çalışma, Türkiye'de serbest zaman üzerine yapılan ilk araştırma kitabı olarak kabul edilmektedir (And, 1972). Bunun yanında, 1967 yılında Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından yürütülen "Kurum Yurtlarında Barınan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme" başlıklı çalışma, alandaki diğer önemli araştırmalardan biridir (Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu, 1967). Ayrıca, 1964 yılında Halk Sağlığı Eğitimi Komitesi tarafından düzenlenen "Boş Zamanları Değerlendirme Semineri" Türkiye'de serbest zaman alanında düzenlenen ilk bilimsel toplantıdır (Tezcan, 1977). Bu bağlamda, Türkiye'de serbest zaman çalışmalarının başlangıcında, Nejdet Köktürk önemli bir yere sahiptir. Yurt dışında aldığı eğitim ve Berlin ile Frankfurt'taki diplomatik görevleri sırasında edindiği uluslararası deneyim, Köktürk'e serbest zaman çalışmalarına geniş bir bakış açısıyla yaklaşma fırsatı sunmuştur. Ekonomist kimliği ve geniş vizyonu sayesinde, serbest zamanın sosyo-ekonomik boyutunu incelemede önemli katkılar sağlamıştır.

Köktürk'ün yaşamına bakıldığında, 15 Mayıs 1914'te İstanbul'da doğduğu, babasının subay M. Akif Köktürk, annesinin ise ev hanımı Bahtiye Köktürk olduğu bilinmektedir. Eğitim hayatına 1925 yılında ilkokulu ve 1928 yılında ortaokulu tamamlayarak başlamış, 1935'te Ankara Gazi Muallim Mektebi'nden mezun olmuştur. 1936'da Almanya'ya giderek, Alman Yabancılar Enstitüsü'nde Prof. Dr. W. Bolland'ın yanında Almanca eğitimi almış, 1937'de Berlin Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne kaydolmuş ve 1941 yılında Ekonomist unvanını kazanmıştır. Babasının vefatı nedeniyle Türkiye'ye dönen Köktürk, 1942'de Almanya'ya geri dönerek, 1943'te Berlin Friedrich Wilhelm Üniversitesi'nde doktora tezini tamamlamıştır (Köktürk, 1943). Köktürk, kariyeri boyunca çeşitli diplomatik görevlerde bulunmuştur. 1933-1935 yılları arasında Ankara'da Başbakanlık Ofisi'nde, 1937-1941 yılları arasında Türkiye'nin Berlin Başkonsolosluğu'nda sekreter olarak görev yapmıştır. 1942-1951 yılları arasında Berlin'de Ticaret Ataşesi olarak çalışmış, ardından Frankfurt Başkonsolosluğu'nda görev almıştır (TBMM Tutanak Dergisi, 1951). Serbest zaman alanındaki bilimsel çalışmaları, Köktürk'ün en dikkat çeken katkılarında biridir. 1946-1947 yıllarında Çalışma dergisinde yayımlanan sekiz makalesi, serbest zaman çalışmalarının farklı ülkelerdeki düzenlemelerini ele almıştır. Bu makaleler:

- Sosyal Bakımdan Serbest Zamanların Tanzimi
- Birleşik Amerika Devletlerinde Serbest Zamanların Tanzimi
- İngiltere'de Serbest Zamanların Tanzimi
- Fransa'da Serbest Zamanların Tanzimi
- Japonya'da Serbest Zamanların Tanzimi
- Kansas City Missouri'de Serbest Zamanların Tanzimi
- Çalışma Müddeti ve Serbest Zamanların Tanzimi
- Serbest Zamanların Tanzimi ve Gençlik

Bu araştırma, Nejdet Köktürk'ün serbest zaman alanındaki makalelerini içerik analizi yöntemiyle inceleyerek, serbest zamanların düzenlenmesine dair öne çıkan temaları belirlemeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda, bu makalelerde ele alınan temel kavramların nasıl yapılandırıldığını analiz ederek, serbest zaman kavramının literatürdeki yerini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Sonuç olarak, Köktürk'ün çalışmaları serbest zaman çalışmalarına katkıları, bu kavramın farklı açılardan ele alınışını ve toplumsal boyutlarını kapsamlı bir şekilde sunmaktadır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesiyle toplanmıştır. Doküman incelemesi, nitel çalışmalarda görüşme ve gözlem gibi temel veri toplama yöntemlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu yöntem, araştırmacılara anlam oluşturma, belirsizlikleri giderme ve araştırma sorusuyla ilgili derinlemesine içgörü sağlama konularında önemli katkılar sunmaktadır (Merriam, 2018). Araştırma kapsamında, Nejdet Köktürk'e ait makaleler içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi, metinlerdeki ana temaları, alt temaları ve kavramsal yapıyı keşfetmek amacıyla güçlü bir araç sunar. Bu yöntem, karmaşık fikirlerin daha açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya konmasına olanak tanır. Analiz sürecinde tekrar eden kalıplar, anahtar kavramlar ve temalar sistematik olarak ele alınır ve incelenir (Krippendorff, 2018). İçerik analizi yöntemi, benzer verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında toplamak, bu verileri okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlemek ve yorumlamak amacıyla kullanılır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu doğrultuda, Nejdet Köktürk'ün makalelerinde serbest zaman kavramının derinlemesine incelenmesi ve bu kavramın nasıl yapılandırıldığının sistematik bir şekilde analiz edilmesi hedeflenmiştir.

Tablo 1. Nejdet Köktürk'e ait makaleler

Makale Başlığı	Dergi Adı	Cilt No	Basım Tarihi
Sosyal Bakımdan Serbest Zamanların Tanzimi	Çalışma	12	Kasım, 1946
Birleşik Amerika Devletlerinde Serbest Zamanların Tanzimi	Çalışma	13	Aralık, 1946
İngiltere'de Serbest Zamanların Tanzimi	Çalışma	15	Şubat, 1947
Fransa'da Serbest Zamanların Tanzimi	Çalışma	16	Mart, 1947
Japonya'da Serbest Zamanların Tanzimi	Çalışma	17	Nisan, 1947
Kansas City Missouri'de Serbest Zamanların Tanzimi	Çalışma	18	Mayıs, 1947
Çalışma Müddeti ve Serbest Zamanların Tanzimi	Çalışma	19	Haziran, 1947
Serbest Zamanların Tanzimi ve Gençlik	Çalışma	21	Ağustos, 1947

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Çalışma Bakanlığı'na ait Çalışma dergisinin 1946-1947 yılları içerisinde çeşitli sayılarında yer alan ve Köktürk tarafından kaleme alınan sekiz adet makaleden elde edilmiştir. Bu makaleler, 2023 yılı temmuz ayında Ankara'da bulunan Milli Kütüphane arşivlerinden temin edilmiştir. Makaleler fotokopi olarak elde edilmiş ve sonrasında sırasıyla önce Pdf programına sonra ise Microsoft Word programına aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, her bir makale için sistematik bir içerik analizi Excel dosyası kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucunda elde edilen çalışmalarla ilgili; çalışma başlığı, yayın yılı, yayınlandığı kaynak ve içerikteki başlıklar gibi detaylı bilgiler, belirli bir sistematik içinde tabloya kaydedilmiştir.

Verilerin Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmanın başlangıç aşamasında veriler dijital ortamda toplanmıştır. İçerik analizi sürecinde, nitel araştırma yöntemlerinde uzman iki akademisyenden görüş alınmış ve makalelerdeki içeriklere uygun temalar oluşturmaları istenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) yöntemi uygulanmış ve %90 uyum puanı elde edilmiştir. Son aşamada, uzmanlar tarafından oluşturulan formlar bağımsız olarak karşılaştırmış ve ardından formları birleştirerek nihai analizlerin yapılacağı ana temalar ve alt temalar oluşturmuştur. Araştırmada, Web tabanlı bir veri görselleştirme aracı kullanılarak ortaya çıkan temalardan bir etiket bulutu oluşturulmuştur. Etiket bulutları, belirli bir konuya ilişkin farklı görüşleri görsel olarak bir araya

getirmenin yanı sıra, yazı tipi boyutlarını değiştirerek kelime veya kavramların kullanım sıklığını belirleme işlevi de görür (White, 2013).

3. BULGULAR

Tablo 2. Sosyal Bakımdan Serbest Zamanların Tanzimi başlıklı makale

Ana Temalar	İçerik
Serbest zamanların düzenlenmesi	Serbest zamanın sadece bir dinlenme süresi olmadığını, aynı zamanda çalışanların zihinsel ve fiziksel sağlığını korumak için gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Serbest zamanın planlı, sistemli ve rasyonel bir şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir.
Sosyal ve kültürel etkiler	Serbest zamanın, toplumun genel kültürel gelişimi için önemli olduğu vurgulanmaktadır. Farklı ülkelerin kültürel yapılarının, serbest zaman düzenlemelerinde farklılıklar oluşturduğu belirtilmektedir.
Ekonomik durumlar	Ekonomik yapıların değişmesiyle birlikte, serbest zaman düzenlemelerinin de değişime uğradığı belirtilmektedir. Sanayileşmenin, serbest zaman ihtiyacını artırdığı ve bu ihtiyacın karşılanması için sosyal reformların gerektiği vurgulanmaktadır.
Uluslararası karşılaştırmalar	Farklı ülkelerdeki serbest zaman düzenlemelerini karşılaştırarak, her ülkenin kendi kültürel, ekonomik ve sosyal yapısına uygun çözümler geliştirdiğini göstermektedir. Amerika ve İngiltere'deki işçi eğlendirme teşekkülleri ile Sovyet Rusya'daki teşkilatların farklı yapıda olduğu ancak aynı amacı güttüğü belirtilmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, Sosyal Bakımdan Serbest Zamanların Tanzimi başlıklı makalede serbest zaman kavramını nasıl ele alındığını göstermektedir. Ana temalar, serbest zamanın sadece dinlenme olarak algılanmaması gerektiğini, aynı zamanda çalışanların zihinsel ve fiziksel sağlığını korumak için düzenlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Serbest zamanın sosyal ve kültürel gelişime katkısı, ekonomik değişimlerle birlikte nasıl şekillendiği ve uluslararası karşılaştırmalarla farklı ülkelerin yaklaşımlarının nasıl değiştiği ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, serbest zaman düzenlemelerinin toplum sağlığı ve refahı açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Birleşik Amerika Devletlerinde Serbest Zamanların Tanzimi başlıklı makale

Ana Temalar	İçerik
Serbest zamanların önemi	Serbest zamanların çalışanların zihinsel ve fiziksel sağlığı üzerindeki olumlu etkileri vurgulanmaktadır. Serbest zamanların planlı ve sistemli bir şekilde düzenlenmesi, çalışanların verimliliğini artırmada önemli bir rol oynamaktadır.
Eğitim ve kurslar	Amerika'da çeşitli dersler ve kurslar, kişisel gelişimi desteklemek amacıyla sunulmaktadır. Tarım, ticaret, vatandaş eğitimi ve ev idaresi gibi dersler, bireylerin bilgi ve becerilerini artırmaktadır. Ayrıca, çocuklu kişilerin kurslara katılabilmesi için çocuk yuvaları ve bahçeleri sağlanmaktadır.
Dini teşkilatlar	Dini teşkilatlar, gençlerin serbest zamanlarını verimli kullanmaları için çeşitli faaliyetler düzenlemektedir. YMCA ve YWCA gibi teşkilatlar, yüzme havuzları, jimnastik salonları, spor sahaları ve okuma salonları gibi birçok imkana sahiptir. Ayrıca, yürüyüşler, seyahatler ve açık alan kampları gibi etkinliklerle gençlere spor ve dini eğitimler verilmektedir.

Çalışma programları	Çalışma programları, okumayı, film gösterilerini, müzik, opera ve tiyatro faaliyetlerini içermektedir. Büyük endüstri işletmelerindeki tesisler ve spor faaliyetleri, çalışanların kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
Sendikalar ve gezinti kulüpleri	Sendikalar, çalışanların serbest zamanlarını verimli kullanmaları için çeşitli faaliyetler düzenlemektedir. Şikago Kır Gezintileri ve Yürüyüşleri Kulübü gibi kulüpler, düzenledikleri yürüyüş ve gezintilerle katılımcılara doğayla iç içe vakit geçirme imkânı sunmaktadır.
Yetişkin eğitimi	Amerika'da yetişkin eğitimi, çeşitli kurslar ve programlarla desteklenmektedir. Kuzey Carolina ve New York eyaletlerinde, mesleki ve genel bilgiyi artırmak üzere akşam okulları ve kurslar açılmaktadır. Louisiana Eyaleti'nde açılan okul kurslarına ise çeşitli mesleklerden kişiler katılmaktadır.

Tablo 3'e bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri'nde serbest zaman faaliyetlerinin nasıl düzenlendiğini ele aldığı görülmektedir. Ana temalar, çalışanların zihinsel ve fiziksel sağlığı üzerindeki serbest zamanın olumlu etkilerini, eğitim ve kurslar aracılığıyla kişisel gelişime olan katkıyı içeriyor. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki dini teşkilatlar ve sendikalar, gençlerin ve çalışanların serbest zamanlarını verimli geçirmeleri için çeşitli sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler düzenlemekte olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri'nde serbest zaman düzenlemelerinin eğitim, spor, kültür ve din ile nasıl entegre edildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. İngiltere'de Serbest Zamanların Tanzimi başlıklı makale

Ana Temalar	İçerik
Dini ve kültürel etkiler	İngiltere'de pazar günlerinin serbest zaman düzenlenmesindeki rolü ve bu günlerin dini etkilerle şekillenmesi, makalenin ana temalarından biridir. Pazar günlerinin sükûnet günü olarak kabul edilmesi ve dini etkilerle şekillenmiş olması, toplumsal yaşamın önemli bir parçasını oluşturmaktadır.
Sosyal ve eğitim kurumları	YMCA gibi sosyal teşkilatlar ve eğitim enstitüleri, serbest zaman faaliyetlerinin düzenlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu kurumlar, dini ve terbiyevi esaslarla faaliyetlerini sürdürmekte ve toplumsal gelişime katkı sağlamaktadır.
Spor faaliyetleri ve tesisleri	İngiltere Sağlık Bakanlığı'nın spor faaliyetlerine ve tesislerine verdiği önem, makalede vurgulanan bir diğer ana temadır. Allhallows kasabasında inşa edilen büyük spor tesisi, spor faaliyetlerinin teşviki ve halk sağlığının geliştirilmesi için yapılan yatırımların bir örneğidir.
Alt Temalar	İçerik
Puritan etkisi	Puritanlerin İngiltere'deki pazar günleri üzerindeki etkisi ve bu etkilerin zamanla nasıl değiştiği, alt temalardan biridir. Puritanler, pazar günlerini neşe karşıtı bir yaklaşımla şekillendirmiştir.
Kanunlar ve mevzuatlar	Pazar günleri ile ilgili kanunlar ve mevzuatlar, serbest zaman faaliyetlerinin düzenlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Tiyatro, sinema ve spor müsabakalarının pazar günleri yasaklanması gibi düzenlemeler, toplumsal yaşamı şekillendirmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, İngiltere'de serbest zaman faaliyetlerinin özellikle pazar günlerinin dini etkilerle şekillendiğini göstermektedir. İngiltere'de pazar günleri, sosyal yaşamın önemli bir parçası olarak kabul

edilmekte ve spor faaliyetleriyle desteklenmektedir. YMCA gibi sosyal ve eğitim kurumları, serbest zaman düzenlemelerinde aktif rol oynamaktadır. Bu bağlamda, İngiltere'de serbest zaman düzenlemelerinin dini, kültürel ve sosyal etkilerle nasıl şekillendiğini vurgulandığı görülmektedir.

Tablo 5. Fransa'da Serbest Zamanların Tanzimi başlıklı makale

Ana Temalar	İçerik
Ferdiyetçilik ve serbest zamanlar	Fransa'da ferdiyetçi yapı nedeniyle serbest zamanların düzenlenmesindeki zorluklar.
Kooperatifler federasyonu ve ilk teşebbüsler	I. Dünya Savaşı sonrası serbest zamanların düzenlenmesi için yapılan ilk girişimler.
Siyasi ve sosyal değişimler	Sosyalist partilerin iş birliği ve Halk Cephesi'nin kurulmasıyla serbest zamanların düzenlenmesindeki değişiklikler. 40 saatlik iş haftası ve ücretli izinler gibi sosyal yasaların etkisi.
Sosyal ve eğitim kurumlarının rolü	Bahçecilik ve izcilik gibi faaliyetlerin serbest zamanların düzenlenmesindeki rolü.
Léo Lagrange'ın çalışmaları ve spor faaliyetleri	Léo Lagrange'ın serbest zamanlar müsteşarlığı döneminde yapılan çalışmalar ve spor faaliyetleri.
Seyahat ve tatil düzenlemeleri	İzin seyahatleri, halk izin kartları, otel ve pansiyon indirimleri. Yazlık kamplar, gençlik konakları ve ucuz deniz seyahatleri.
Organizasyon ve teşkilatlanma	Serbest zamanlar müsteşarlığı ve şehirlerde kurulan spor ve serbest zamanlar idare heyetleri.

Tablo 5'de, Fransa'da serbest zaman faaliyetlerinin düzenlenmesindeki zorluklar, ferdiyetçi yapıdan kaynaklandığı görülmektedir. Fransa'da, özellikle I. Dünya Savaşı sonrası sosyal reformlarla birlikte yapılan girişimler, serbest zamanın düzenlenmesinde önemli rol oynamıştır. Bu bağlamda, Léo Lagrange'ın çalışmalarıyla spor faaliyetlerinin ve yazlık kampların serbest zaman faaliyetlerine nasıl katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Ayrıca, siyasi ve sosyal değişimlerin serbest zaman düzenlemeleri üzerindeki etkileri de detaylı olarak ele alındığı tespit edilmiştir.

Tablo 6. Japonya'da Serbest Zamanların Tanzimi başlıklı makale

Ana Temalar	İçerik
Tarihi süreklilik ve imparatorluk	Japon İmparatorluğu'nun tarihî sürekliliği ve İmparatorluk ailesine bağlılık. İmparatorun toplumsal hayattaki önemi ve halkın İmparatora olan bağlılığının serbest zaman aktivitelerine etkisi.
Din ve kültürel etkiler	Şintoizm, Konfüçyüsçülük ve Budizm gibi dinlerin Japon halkının serbest zaman anlayışını şekillendirmesi. Aile yapısı ve sosyal organizasyonların serbest zaman düzenlemelerine etkisi.
Çalışma hayatı ve serbest zaman	Japonya'da uzun çalışma süreleri ve bu sürelerin serbest zaman aktivitelerine olan etkisi. Endüstrileşme ile birlikte işçi sınıfının serbest zaman ihtiyaçlarına yönelik düzenlemeler.
Serbest zaman aktiviteleri	Okullarda ve ailelerde müzik eğitimi ve serbest zamanlarda müzik faaliyetlerinin yaygınlığı. Jimnastik, yüzme, beyzbol gibi spor aktiviteleri ve beden terbiyesi teşvikleri. Tiyatro, sinema, halk dansları gibi kültürel aktiviteler ve bu aktivitelerin toplum üzerindeki etkilidir.

Tablo 6'ya bakıldığında, Japonya'da serbest zaman düzenlemelerinin kültürel, dini ve sosyal etkilerle nasıl şekillendiğini açıkladığı tespit edilmiştir. Japonya'daki serbest zaman faaliyetlerinin Şintoizm, Konfüçyüsçülük ve Budizm gibi dinler tarafından şekillendiği görülmektedir. Ayrıca, uzun çalışma

saatlerinin serbest zaman faaliyetlerine etkisi ve işçi sınıfının ihtiyaçlarına yönelik düzenlemeler de ele alınmıştır. Müzik, spor ve kültürel etkinlikler, Japonya'daki serbest zamanın önemli bir parçası olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 7. Kansas City Missouri'de Serbest Zamanların Tanzimi başlıklı makale

Ana Temalar	İçerik
Tarih ve gelişim süreci	Kansas City'nin ilk yerleşimcilerinin ve yerli kabilelerin tarihçesi. Kansas City'nin 19. yüzyıldaki ticaret ve ulaşım merkezi olarak gelişimi. Şehrin büyümesi ve modernleşmesi süreci.
Park ve rekreasyon alanları	Kansas City'de parkların ve yeşil alanların kurulması. Park İşleri Komitesi'nin çalışmaları ve başarıları. Swope Parkları'nın ve diğer yeşil alanların rolü.
Kültürel ve sanatsal faaliyetler	Kansas City'de sanat galerileri, müzeler ve sanat hareketleri. William Rockhill Nelson'un bağışları ve sanatın teşvik edilmesi. Senfoni orkestrası ve konser salonları.
Eğitim ve toplumsal faaliyetler	Şehirdeki kütüphaneler ve eğitim olanakları. Kiliselerin toplumsal etkinliklerdeki rolü. Okulların rekreatif faaliyetler için kullanılmalıdır.
Spor ve eğlence	Çeşitli spor dallarının ve oyun alanlarının tanıtımı. Beyzbol, basketbol, voleybol, golf ve yüzme gibi popüler sporlar. Spor etkinliklerinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilidir.

Tablo 7 incelendiğinde, Kansas City'nin tarihî gelişimi ve şehirdeki parklar, yeşil alanlar ve kültürel faaliyetlerin serbest zaman faaliyetlerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Park ve yeşil alanların kurulması, kültürel ve sanatsal faaliyetler ile spor etkinlikleri, Kansas City'nin toplumsal yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, eğitim ve toplumsal faaliyetlerin de serbest zaman düzenlemelerinde etkili olduğu vurgulanmaktadır.

Tablo 8. Çalışma Müddeti ve Serbest Zamanların Tanzimi başlıklı makale

Ana Temalar	İçerik
Çalışma sürelerinin düzenlenmesi	Çalışma süresinin düzenlenmesinin çalışanların hem fiziksel hem de zihinsel sağlığı açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu sürelerin doğru bir şekilde planlanması, iş verimliliğini artırırken, çalışanların yorgunluğunu gidermesine ve dinlenmesine olanak tanır.
Serbest zamanların önemi	Serbest zamanların, bireylerin yenilenmesi, sosyal ve kişisel gelişimlerini sağlaması için önemli olduğu ifade edilmektedir. Çalışanların dinlenmeye ve serbest zamana ihtiyaç duyduğu ve bu zamanların iş verimliliğini ve genel refahı artırmaktadır.
Toplumsal ve ekonomik faktörler	Çalışma sürelerinin toplumsal ve ekonomik politikalar çerçevesinde düzenlenmesi gereklidir. Ekonomik koşullar, sosyal politikalar ve kültürel faktörler çalışma sürelerinin belirlenmesinde etkili olur.
Demografik farklılıklar	Çalışma süresinin düzenlenmesinde kadınlar, erkekler ve çocuklar gibi farklı demografik grupların ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ayrıca, genç bireylerin serbest zamanlara daha fazla ihtiyaç duymaktadır.
Sekiz saatlik çalışma günü ve haftalık serbest zamanlar	Sekiz saatlik çalışma günü uygulamasının yaygın olduğu ve haftanın belirli günlerinde serbest zamanların ayrılmasının gereklidir. Bu uygulamanın, çalışanların iş ve sosyal yaşam dengesini koruması açısından önemlidir.

Tablo 8’de, çalışma sürelerinin düzenlenmesinin çalışanların fiziksel ve zihinsel sağlığı açısından ne kadar kritik olduğunu vurgulamaktadır. Sekiz saatlik çalışma gününün ve haftalık serbest zamanların iş verimliliğini ve çalışanların refahını artırmada oynadığı rol de ele alınmıştır. Çalışma süresinin doğru planlanması, çalışanların sosyal ve kişisel gelişimleri için serbest zaman yaratılmasını sağlaması açısından önemine değinildiği görülmektedir.

Tablo 9. Serbest Zamanların Tanzimi ve Gençlik başlıklı makale

Ana Temalar	İçerik
Fiziksel aktivite ve sporun önemi	Gençlerin fiziksel ve zihinsel sağlığını korumak için spor ve fiziksel aktivitelerin düzenli olarak yapılması şarttır. Bu tür aktiviteler, sadece bedenin değil, zihnin de canlı kalmasını sağlar.
Oyun ve rekreasyonel aktivitelerin rolü	Oyun ve rekreasyonel faaliyetler, sanayileşmenin gençler üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmada kritik bir rol oynamaktadır. Bu faaliyetler, gençlerin fiziksel aktivite düzeylerini artırırken, irade gücünü de güçlendirmektedir.
Toplumsal değişim ve serbest zaman algısı	Toplumdaki değişimler, gençlerin serbest zamanlarını nasıl geçirdiklerini de etkilemiştir. Eskiden daha farklı değerlendirilen serbest zaman, şimdi daha yapılandırılmış ve faydalı bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.
Gönüllü hizmetler ve sosyal gelişim	Gönüllü hizmetler ve düzenli rekreasyonel faaliyetler, gençlerin sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmakta, onların topluma katkıda bulunmalarını sağlamaktadır.
Serbest zamanın sistematik düzenlenmesi	Gençlerin serbest zamanlarını daha etkili bir şekilde değerlendirebilmeleri için bu zaman dilimlerinin sistematik olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Böylece, bireylerin ve toplumun genel refahı artırılabilir.

Tablo 9 incelendiğinde, gençlerin serbest zamanlarının düzenlenmesine odaklandığı görülmektedir. Gençlerin fiziksel ve zihinsel gelişimleri için spor, oyun ve rekreasyonel aktivitelerin düzenli olarak yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu faaliyetlerin gençlerin sosyal becerilerini geliştirdiği ve onların topluma aktif katılımını sağladığı vurgulanmaktadır. Serbest zamanın sistematik bir şekilde düzenlenmesinin, gençlerin kişisel gelişimi ve toplumsal refaha olan katkısı öne çıkan önemli temalar olarak tespit edilmiştir.

Şekil 1. Ana temalar ve alt temalara ilişkin etiket bulutu.

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, Nejdet Köktürk'ün serbest zaman alanındaki makalelerini nitel araştırma yaklaşımlarından içerik analizi yöntemiyle inceleyerek, serbest zamanların düzenlenmesine dair öne çıkan temaları belirlemeyi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nejdet Köktürk'ün serbest zaman alanında gerçekleştirdiği çalışmalar, dönemin sosyo-ekonomik yapısını anlamak ve serbest zaman kavramının nasıl geliştiğini analiz etmek açısından son derece değerlidir. Özellikle 1940'lı yılların ortalarından itibaren dünya genelinde hızlanan sanayileşme ve modernleşme süreçleri, çalışanların serbest zaman ihtiyacını artırmış ve bu alan, sosyal bilimciler için önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir. Köktürk, farklı ülkelerdeki serbest zaman uygulamalarını inceleyerek, bu kavramın sadece bir dinlenme süresi değil, bireylerin zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunan bir süreç olduğunu vurgulamaktadır (Köktürk, 1946a).

Köktürk'ün çalışmaları, serbest zaman düzenlemelerinde kültürel, ekonomik ve toplumsal yapıların büyük bir rol oynadığını göstermektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde serbest zaman faaliyetlerinin eğitim ve kurslarla desteklenmesi, bireylerin hem kişisel gelişimlerine hem de iş gücündeki verimliliklerine katkıda bulunmuştur. Tarım, ticaret ve vatandaş eğitimi gibi alanlarda sunulan dersler, bireylerin bilgi ve becerilerini artırarak toplumsal gelişime hizmet etmiştir. Ayrıca, Amerika'da dini teşkilatların gençlerin serbest zamanlarını verimli kullanmaları için düzenlediği etkinlikler, serbest zamanın sosyal değerlerle de bütünleşebileceğini göstermektedir. YMCA ve YWCA gibi kuruluşların sunduğu spor, yüzme ve açık hava etkinlikleri, gençlerin hem fiziksel gelişimlerini hem de sosyal entegrasyonlarını desteklemiştir (Köktürk, 1946b). Bu sayede Amerikan şehirleri, kültürel gelişimi, parklar, sanat, eğitim ve spor olanaklarının genişlemesiyle modern bir kent kimliği kazanmasına olanak tanımıştır. Parklar ve spor faaliyetleri toplumsal yaşamı canlandırırken, sanat ve eğitim alanındaki gelişmeler, şehirlerin entelektüel yapısını güçlendirdiği söylenebilir (Köktürk, 1947d).

Bununla birlikte, Köktürk'ün Japonya'daki serbest zaman düzenlemelerine dair tespitleri, bu ülkede uzun çalışma saatleri ve yoğun iş temposunun serbest zaman düzenlemelerini ne şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır. Japonya'da serbest zaman faaliyetleri, Şintoizm ve Budizm gibi dinlerin ve aile yapısının etkisiyle şekillenmiştir. Japonya'da uzun çalışma saatlerine rağmen spor, müzik ve kültürel etkinlikler, serbest zamanın verimli kullanılmasına katkıda bulunmuş ve toplumda sosyal bütünleşmeyi sağlamıştır (Köktürk, 1947a).

Köktürk'ün İngiltere ve Fransa'daki serbest zaman düzenlemeleri üzerine yaptığı analizlerde bu ülkelerin serbest zaman algılarındaki farklılıkları gözler önüne sermektedir. İngiltere'de Pazar günlerinin dini etkilerle şekillenen serbest zaman düzenlemeleri, toplumsal yaşamın önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Köktürk, 1947b). Ayrıca, spor faaliyetleri ve kamu sağlığına yapılan yatırımlar, serbest zamanın toplumsal refahı artırma amacıyla nasıl kullanıldığını göstermektedir. Fransa'da ise ferdiyetçi yapının serbest zaman düzenlemelerini zorlaştırdığı, ancak I. Dünya Savaşı sonrası yapılan sosyal reformlarla birlikte bu alanda ilerleme kaydedildiği görülmektedir. Léo Lagrange'ın öncülüğünde yürütülen çalışmalar, Fransa'da spor ve serbest zaman faaliyetlerinin toplumsal kalkınmaya nasıl katkı sağladığını ortaya koymaktadır (Köktürk, 1947c).

Köktürk'e göre, sekiz saatlik çalışma günü ve haftalık serbest zaman uygulamaları, çalışanların hem iş hem de sosyal yaşamlarını dengelemeleri açısından kritik bir role sahiptir. Çalışma sürelerinin dikkatli bir şekilde düzenlenmesi, sadece bireylerin refahını değil, aynı zamanda toplumsal verimliliği ve genel yaşam kalitesini de artıracaktır (Köktürk, 1947e). Köktürk'ün dikkat çektiği bir diğer önemli husus, serbest zaman düzenlemelerinin sadece yetişkinler değil, aynı zamanda gençler için de büyük bir öneme sahip olduğudur. Serbest zaman faaliyetlerinin gençlerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlaması, onların gelecekteki toplumsal rollerini daha etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için gereklidir. Spor, oyun ve gönüllü hizmetler gibi etkinlikler, gençlerin sosyal becerilerini geliştirirken, aynı zamanda sanayileşmenin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik bir araç olarak kullanılmaktadır (Köktürk, 1947f).

Tüm bu bulgular, serbest zamanın yalnızca bireysel bir hak değil, aynı zamanda toplumsal bir zorunluluk olduğunu ortaya koymaktadır. Köktürk, serbest zamanın bireylerin sosyal, zihinsel ve fiziksel gelişimlerine katkıda bulunmanın ötesinde, toplumsal refahın ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından da kritik bir role sahip olduğunu savunmaktadır. Özellikle sanayileşmiş toplumlarda artan iş yükü ve şehirleşme ile birlikte serbest zamanın verimli kullanılması, bireylerin sosyal uyumlarını ve yaşam kalitelerini artırmada önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nejdēt Kōktürk'ün serbest zaman kavramına yaptığı katkıları, bu alanda yapılan araştırmaların temelini oluşturmuş ve sonraki çalışmalara önemli bir zemin hazırlamıştır. Farklı ülkelerdeki serbest zaman düzenlemelerini karşılaştırarak, her bir toplumun kendi sosyo-kültürel yapısına uygun çözümler geliştirdiğini vurgulayan Kōktürk, bu kavramın bireysel ve toplumsal faydalarını ortaya koymuştur. Serbest zamanın sadece bir dinlenme süresi olmadığı, bireylerin hem fiziksel hem de zihinsel sağlığını koruyan, sosyal uyumu artıran ve toplumsal kalkınmaya katkı sağlayan bir süreç olduğu açıktır.

Kōktürk'ün serbest zaman düzenlemelerinin planlı, sistematik ve rasyonel bir şekilde yapılması gerektiğine dair görüşleri, günümüz çalışma hayatı ve sosyal politikaları açısından da geçerliliğini korumaktadır. İşçi sınıfının artan serbest zaman ihtiyacı, sosyal reformlarla desteklenmeli ve bu süreç bireysel gelişim kadar toplumsal refahı da göz önünde bulunduracak şekilde organize edilmelidir. Kōktürk'ün gençlik, eğitim ve sosyal gelişim gibi alanlarda serbest zamanın etkisine dair yaptığı tespitler, bu alanın toplumun her kesimi için ne denli önemli olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Sonuç olarak, Nejdēt Kōktürk'ün serbest zaman düzenlemelerine dair yaptığı çalışmalar, bu alandaki tarihsel gelişimi anlamak ve günümüz politikalarına ışık tutmak açısından son derece kıymetlidir. Serbest zamanın bireylerin zihinsel ve fiziksel sağlığını korumasının yanı sıra, toplumsal gelişime de katkıda bulunduğu, Kōktürk'ün araştırmalarıyla bir kez daha teyit edilmektedir. Serbest zaman düzenlemelerinin, bireylerin yaşam kalitesini artırmak ve toplumsal uyumu sağlamak adına öncelikli bir konu olarak ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

5. SINIRLIKLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Nejdēt Kōktürk'ün 1946-1947 yıllarında Çalışma dergisinde yayımladığı sekiz makale ile sınırlıdır. Araştırma, sadece Nejdēt Kōktürk'ün görüş ve yaklaşımlarını ele almakta ve sadece yazılı metinlere dayanmaktadır.

Öneriler;

- Nejdēt Kōktürk'ün yaptığı gibi, farklı ülkelerin serbest zaman uygulamalarını karşılaştırmalı olarak inceleyebilir. Özellikle kültürel, ekonomik ve sosyal yapıların serbest zaman düzenlemelerine etkisi araştırılabilir.
- Serbest zaman kavramının tarihsel gelişimini, özellikle sanayileşme sonrası değişimlerini inceleyerek mevcut duruma nasıl dönüşüm sağladığına ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- Serbest zaman düzenlemelerinin, her ülkenin sosyo-ekonomik yapısına uygun olacak şekilde nasıl yapılandırıldığını araştırabilir ve bu çözümleri daha fazla ülke bağlamında genişletebilir.

6. ÇIKAR ÇATIŞMASI VE ETİK KURUL ONAY

Çıkar çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması olmadığı bildirilmiştir.

Finansal destek: Yazar tarafından finansal destek olmadığı bildirilmiştir.

Etik Onayı: Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde **Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisinin** hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma, 12.06.2024 tarihli Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun onayıyla hazırlanmıştır (Karar sayısı: ve E-18457941-050.99-138826)

Bilgilendirilmiş Onam: Bilgilendirilmiş onam gerektirmeyen çalışmadır.

7. KAYNAKÇA

- Ainsworth, B. E., Mannell, R. C., Behrens, T. K., & Caldwell, L. L. (2007). Perspectives of public health and leisure studies on determinants of physically active leisure. *Journal of Physical Activity and Health*, 4(1), 24-35.
- And, M. (1972). Özgür insan ve boş zamanları değerlendirme kavramı. *Özgür İnsan*, 7, 61-64.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi. (1938). *Roma'da toplanacak olan 3. Uluslararası İş ve Sevinç Kongresi'ne Türkiye'nin katılacağı*. Muamelat Genel Müdürlüğü, 9.6.1938.
- Bericht (1936). *Bericht Weltkongres für Freizit und Rholung Hanburg 23-30 Juli 1936*. Hamburg: Hanfeatische Derlagsanstalt.

- Caruso, L. (2018). Digital innovation and the fourth industrial revolution: Epochal social changes?. *AI & Society*, 33(3), 379-392.
- Crăciun, M., & Lipan, Ş. (2020). Introduction: The middle class in post-socialist Europe: Ethnographies of its "good life". *East European Politics and Societies*, 34(2), 423-440.
- Hatcher, J. (1998). Labour, leisure and economic thought before the nineteenth century. *Past & Present*, 160, 64-115.
- Irmak, S. (1945). Dergimiz ve amacımız. *Çalışma*, 1, 5-7.
- Köktürk N. (1943). *Verkehrswesen, verkehrspolitik und verkehrspolitische bedeutung der Türkei im rahmen des weltverkehrs*. Doktora Tezi. Friedrich Wilhelm Universiät. Berlin.
- Köktürk N. (1946a). Sosyal bakımdan serbest zamanların tanzimi. *Çalışma*, 12, 25-28.
- Köktürk N. (1946b). Birleşik Amerika devletinde serbest zamanların tanzimi. *Çalışma*, 13, 37-41.
- Köktürk N. (1947a). İngiltere'de serbest zamanların tanzimi. *Çalışma*, 15, 35-41.
- Köktürk N. (1947b). Fransa'da serbest zamanların tanzimi. *Çalışma*, 16, 33-39.
- Köktürk N. (1947c). Japonya'da serbest zamanların tanzimi. *Çalışma*, 17, 20-26.
- Köktürk N. (1947d). Kansas City Missouri'de serbest zamanların tanzimi. *Çalışma*, 18, 12-14.
- Köktürk N. (1947e). Çalışma müddeti ve serbest zamanların tanzimi. *Çalışma*, 19, 15-24.
- Köktürk N. (1947f). Serbest zamanların tanzimi ve gençlik. *Çalışma*, 21, 12-17.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri* (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Sage Publications.
- Owens, B. R. (2012). Mapping the city: Innovation and continuity in the Chicago School of Sociology, 1920–1934. *The American Sociologist*, 43, 264-293.
- Rojek, C. (1995). Veblen, leisure and human need. *Leisure Studies*, 14(2), 73-86.
- TBMM Tutanak Dergisi. (1951, 27 VII). *Sorular ve cevaplar*. Dönem IX, Cilt 9, Toplantı 1, 105. Birleşim, s. 388-391.
- Tezcan, M. (1977). *Boş zamanlar sosyolojisi*. Ankara: Doğan Matbaası.
- Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı. (2023). *Çalışma*. <https://www.tustav.org/sureli-yayinlar-arsivi/calisma/> [Erişim tarihi: 23.04.2023]
- Wearing, B. (1995). Leisure and resistance in an ageing society. *Leisure Studies*, 14(4), 263-279. <https://doi.org/10.1080/02614369500390201>
- White, M. A. (2013). Sustainability: I know it when I see it. *Ecological Economics*, 86, 213-217.
- Woody, T. (1957). Leisure in the light of history. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 313(1), 4-10.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu (1967). *Kurum yurtlarında barınan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme anket sonuçları*. Ankara: Yurtkur Yayınları.
- Zuzanek, J. (1991). Leisure research in North America: A critical retrospective. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 14(2), 587-596.